

Anders Breivik och Maria Larsson på olika planeter

av Bengt-Åke Wennberg

Redan i slutet av 1800-talet beskrev Emile Durkheim självmord som en samhällsreaktion. Inte en konsekvens av individens ofullkomlighet utan av kollektivets handlande.

[I en ledare i GP 24.7. 2012](#) refererar man till att regeringen har beslutat att Sverige skall testa en modell från Australien. Det handlar om en massiv utbildningsatsning där runt 1000 personer i både Jönköpings och Stockholms län skall utbildas. Ledaren skriver: – "Men bara genom att fästa uppmärksamheten på ett problem och börja tala om det är mycket vunnet".

Javisst är det så. Men det handlar också om **hur** man talar om problemet. Talet kan trivialisera problemet och göra det värre. Detta är vad Maria Larsson och GP gör sig skyldiga till. Nyckelord för Maria Larsson och GP:s ledare är modell/metod och utbildning. Bägge dessa sätt att diskutera problemet marginaliserar och trivialisera det. Det kan, genom sådana formuleringar, läggas långt bort från de som är berörda – det vill säga oss alla om vi nu skall tro på Durkheim. Vilket jag gör.

Alla som mött en person med självmordstankar eller drabbats av självmord vet hur komplext och svårhanterad situationen är. Man blir vanmäktig. Det är inget man kan göra. GP skriver förnumstigt om just detta att: – "För så är det nog ofta egentligen: det är inte främst längtan efter döden som lockar den enskilde, utan det är livet som känns outhärdligt." Javisst. Hur gör man då?

Sakfrågan, som beskrivs i alla redogörelser av självmord, är att i många fall känner sig den självmordsbenägne "till-ingen-gjord" av omvärlden. Man är redan död. Men vad detta innebär har vi svårt att sätta oss in i och därmed också vad vi skulle kunna säga och göra som ändrade situationen. Nu har vi fått en ledtråd Karl-Ove Knausgard har gjort en initierad beskrivning av detta tillstånd i en artikel om Breivik i DN den 22.7.2012.

Breivik är ett extremt fall – javisst. Men beskrivningen innehåller alla de ingredienser som är grundläggande. Vi kan faktiskt glömma att den handlar om Breivik. Den är universell. Och det är just dessa ingredienser i tillståndet som gör GP:s avslutande kommentar och Maria Larssons initiativ så banala och främmande: – "Om bara någon ser det och vågar prata om det, så kanske det kan räcka för att avstyra ett självmordsförsök". Men om ingen förstår vad som händer i samhället som leder till självmord och Breivikaktioner, så blir pratet meningslöst och kan till och med bli skadligt.

En person som känner sig "till-ingen-gjord" blir absolut inte bättre av att mötas av objektiva och opersonliga modeller eller metoder – hur evidensbaserade de än är. Inte heller av abstrakta samhällsdiskussioner. Inte heller av att mötas av fördomar, moraliska attityder eller missförstånd av skrämde och förnumstiga människor. Han eller hon har lämnat detta stadium. Tvärtom. Sådant prat gör hela saken värre.

Nu tror jag inte utbildningen i Jönköpings och Stockholms län leder till någon yttlig förståelse. Den bedrivs sannolikt av kompetenta personer som vet vad det handlar om. Det är därför de kan visa på resultat – i Australien. Risker med metoder och modeller är att vad som duger i Australien naturligtvis uppfattas som främmande för Sverige. En annan risk är att även om de fungerade på de 1000 första så blir de homeopatiskt utspädda och förvrängda när de förmedlas till än flera eftersom grunderna för tillståndet fortfarande är oförklarade och obelysta. Till-ingen-gjordheten ökar. Därmed har Maria Larsson gjort ont värre.

Men GP och Maria Larsson ger – trots att detta är kända fakta – intryck av att vi i sådana modeller och i utbildningsinsatser kan finna lösningen på detta samhällsproblem. Detta är ren bluff. Jag rekommenderar alla att istället läsa Karl-Ove Knausgard. Då förstår man att det är helt andra grepp och insatser som behövs. Även om regeringen förstår det så aktar man sig för att tala om det.

Låt oss jämföra med spårvagnsskandalen i Göteborg. De nyinköpta spårvagnarna har sedan de köpts gått utan att hjullagren har fått smörjning. Alla vet att hjullager behöver smörjas. Här kan man tala om ett helt annat problem. Nämligen varför just detta faktum inte har omtalats tidigt, högt och bestämt och av de många som haft med spårvagnarna att göra – i fabriken och efter att de levererats. Varför den bristande smörjningen inte uppmärksammas förrän spårvagnslagren skurit samman är en gåta. Men inte heller denna gåta hade lösts med modeller, nya metoder eller utbildning. Det tål att tänka på.

Referenser

Projekt för att rädda liv – Tre gånger fler dör av självmord än i trafiken.
Ledare GP 24 juli 2012.

[https://www.e-
pa-
ges.dk/goteborgsposten/314/?gatoken=dXNlcl9pZD01MGYzZDdkNDlmNmFlZmIwNGQwMmMzN-TAmdXNlcl9pZF90eXBIPWN1c3RvbQ%3D%3D](https://www.epa-ges.dk/goteborgsposten/314/?gatoken=dXNlcl9pZD01MGYzZDdkNDlmNmFlZmIwNGQwMmMzN-TAmdXNlcl9pZF90eXBIPWN1c3RvbQ%3D%3D)